

ΔΗΜΟΦΩΝ

ΕΤΟΣ 25ο | ΤΕΥΧΟΣ **109** | ΑΠΡΙΛΙΟΣ-ΜΑΪΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 2024

*Βγάζει πο δάμασσα κρυφή φωνή –
φωνή που μπαίνει μες στην καρδιά μας
και την συγκινεί και την ενθραίνει.*

*Τραγούδι τρυφερό πο δάμασσα μας ψάμει,
τραγούδι που έκαμπαν τρεψη ποιντά μεχάροι,
σ' ήμοι, σ' αέρας και σ' ονεανός.*

Φωνή απ' την Θάλασσα - Κ. Π. Καβάφης

ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Σύλλογος Ποιοτικής & Πολιτιστικής
Αναβάθμισης Δυτικής Αττικής
“Ο ΔΗΜΟΦΩΝ”
ΕΚΔΟΤΗΣ
Παναγιώτης Δημητρουλης
(Κιν.: 6977.781.753)
ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΜΕΛΩΝ/ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ
Κοροπούλης Βασίλης
Κοροβέση Ελένη
Παπαϊωάννου Παναγιώτης
ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑΣ
Λαϊνάς Παναγιώτης -
Μποχάρτζας Γεώργιος
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
Κωνσταντίνα Πέππα
Τηλ./Fax: 210.55.58.291
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ
Μήτσου - Τσιάμη Κατερίνα
Πτυχ. Τεχνολόγος Γραφικών Τεχνών

Ταχυδρομική Διεύθυνση
28ης Οκτωβρίου 3, 196 00
Μάνδρα Αττικής
Τηλ.: 6977.781.753
www.dimofon.gr
e-mail: info@dimofon.gr

Ο “ΔΗΜΟΦΩΝ” ανταλάσσεται με
όλα τα έντυπα πολιτιστικού περιεχομένου.

Τα επώνυμα άρθρα εκφράζουν τις απόψεις εκείνων
που τα υπογράφουν.
Επιτρέπεται η τημηματική ή ολική αναδημοσίευση
άρθρων, υπό την προϋπόθεση ότι θα αναγράφεται η
πηγή τους.
Η ύλη για το τεύχος “έκλεισε” στις 24/07/2024.

ΕΤΟΣ 25ο
ΤΕΥΧΟΣ **109**

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
ΑΠΡΙΛΙΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 2024

Ω γλυκύ μου Έαρ

27 Απριλίου με 12 Μαΐου 2024 πραγματοποιήθηκε στο Πολιτιστικό Κέντρο Μάνδρας “Μίμης Δούκας” υπό την Αιγίδα του Δήμου έκθεση Αγιογραφίας με τίτλο “Ω γλυκύ μου Έαρ”.

Την επμέλεια της έκθεσης είχε ο Λαμπροίνη Σωτηράρχη.

Στην έκθεση συμμετείχαν 28 αγιογράφοι από τον Δήμο μας αλλά και την ευρύτερη περιοχή του Θριασίου.

Το περιοδικό μας είναι υπερήφανο γιατί είναι μέλος του ο **Παναγιώτης Βρούβας** από τον Ασπρόπυργο εξέθεσε για άλλη μια φορά τα έργα του. Ο Παναγιώτης εκτός από την αγιογραφία έχει κάνει και μια σειρά από έργα ζωγραφικής και πάντα δηλώνει παρόν σε κάθε κάλεσμα που του γίνεται και εμείς προσπαθούμε να είμαστε δίπλα του και να τον ενθαρρύνουμε. Αγαπητέ μας Παναγιώτη καλή δύναμη και συνέχεια στο έργο σου.

Τα ωραία

Όλα τα ωραία έρχονται αργά.

Όταν πια έχεις πάψει να ελπίζεις ότι θά 'ρθουν.

Αυτό πλέον έχει καταντήσει κοινοτοπία και να το λες.

Τότε κανείς θα συλλογίζοταν: “Τί να τα κάνω τώρα;”

Η αναμονή με τσάκισε.

Τα συναισθήματά μου στέρεψαν.

Ο αυθορμητισμός μου, ο πρώτος, εξαφανίστηκε...

Κι ο ψυχικός μου κόσμος,

ας μην μιλήσουμε καλύτερα γι' αυτόν.

Κι όμως, τότε θα κατανοήσεις

ότι η αναμονή άξιζε τον κόπο,

ότι τα συναισθήματά σου δεν στέρεψαν αλλά απλά μέστωσαν,

ότι τον παιδικό σου αυθορμητισμό

διαδέκτηκε ο ενήλικος οραματισμός

και τον ψυχικό σου κόσμο,

ίσως είναι καλύτερα να μην τον εκθέτεις

στα αδιάκριτα βλέμματα.

Επειδή όλα τα ωραία έρχονται αργά-αργά!

ΣΧΟΛΙΑ: Στο ποίημα γίνεται μια αντιδιαστολή, ένα παιχνίδι με την λέξη “αργά” (δηλαδή καθυστερημένα) και την έκφραση “αργά-αργά” (δηλαδή με την πάροδο του χρόνου), που όμως αποδείχνεται το κομβικό σημείο όπου το ποίημα περνάει από τον πεσιμισμό στην αισιοδοξία. Γενικά, το μίνυμα του ποιήματος είναι ότι όλα τα όμορφα (η ευημερία, η εργασιακή επιτυχία, ο έρωτας, ακόμα και η υγεία...) στις ζωές μας έρχονται με κόπο, προσπάθεια διαρκή και καθημερινή πάλι με τον εαυτό μας.

Θεωνάς Χαρατσής

Το χρέος μας απέναντι στην “μικρή” Ιστορία, την ιστορία του τόπου μας!

Tις τελευταίες δέκα ημέρες έγιναν δύο παρουσιάσεις, στην Αθήνα και στην επαρχία, ενός βιβλίου που κυκλοφόρησε πρόσφατα και έχει τίτλο «Ο Μπράλος στην κατοχή και τον εμφύλιο. Οι θηρευτές, τα θύματα και οι μαυραγορίτες».

Στις 240 μετρίου μεγέθους σελίδες ο συγγραφέας Νίκος Τσίτσας, μετά από μία εκτενή εισαγωγή που αναφέρεται γενικά στην ιστορία της Ελλάδας της περιόδου 1940-1949, περιλαμβάνει 19 κεφάλαια αφιερωμένα σε ισάριθμα πρόσωπα που γεννήθηκαν στην ιδιαίτερη πατρίδα του, τον Μπράλο, τα οποία έχασαν την ζωή τους, από διάφορες αιτίες, μέσα στην περίοδο αυτή. Χρησιμοποιώντας πολλές διαφορετικές πηγές, τις οποίες κατονομάζει, και δη αφενός μεν μαρτυρίες άλλων προσώπων, αφετέρου δε έγραφα τεκμήρια που συγκέντρωσε από συγχωριανούς του, ο συγγραφέας αναδεικνύει την ιστορία, τη ζωή και τον θάνατο, κάποιων «ασήμαντων» καθημερινών ανθρώπων που έζησαν «στην διπλανή πόρτα». Οι εξιστορήσεις αυτές, πού ισορροπούν μεταξύ επιστημονικής έρευνας και συγκινητικών διηγήσεων, αναδεικνύουν πολλούς από αυτούς σε ήρωες!

Είχα την ευκαιρία να παρευρεθώ και στις δύο παρουσιάσεις, δεδομένου ότι είκα αναλάβει την επιμέλεια της έκδοσης του συγκεκριμένου βιβλίου. Και εντυπωσιάστηκα από το πώς άνθρωποι που κατοικούν ή κατάγονται από τον Μπράλο «αγκάλιασαν» και αγάπησαν το βιβλίο αυτό, καθώς περιλαμβάνει αναφορές σε συγγενείς τους ή σε φίλους τους πού ανήκαν στην προηγούμενη ή στην προ-προηγούμενη γενιά.

Ο αναγνώστης των γραμμών αυτών ίσως αναρωτηθεί τι σημασία μπορεί να έχουν τα παραπάνω και πώς μπορεί να ενδιαφέρουν τους αναγνώστες ενός περιοδικού της Δυτικής Αττικής.

Σας θυμίζω λοιπόν ότι προ διετίας ο Συλλογός «Δημοφών» είχε κυκλοφορήσει ένα βιβλίο με τίτλο «**Ηρώον Ηρώων και πεσόντων της Μάνδρας Αττικής**». Επρόκειτο για μία έκδοση που αυτοχαρακτηρίστηκε «πρόδρομη» ακριβώς διότι ο σκοπός μας ήταν να συμπληρωθεί με στοιχεία, μαρτυρίες και τεκμήρια, ώστε να προκύψει ένα ανίστοιχο βιβλίο, μνήμης και ιστορίας, για όλους αυτούς που έζησαν κάποια στιγμή στην περιοχή αυτή και οφείλουμε να θυμόμαστε, αν όχι και να αποδίδουμε τιμές...

Θα προέτρεπα λοιπόν ή/και θα παρακαλούσα, και πάλι, όσοι έχουν στοιχεία για ήρωες και πεσόντες της Μάνδρας, έγγραφα και φωτογραφίες ή και μαρτυρίες και αναμνήσεις, να μας τις θέσουν υπόψη. Είμαστε πρόθυμοι να επισκεφτούμε στα σπίτια τους τυχόν πλικιωμένους που θα είχαν να μας πουν κάτι για όλους αυτούς...

... Για αυτούς που η «μεγάλη» Ιστορία, αυτή δηλαδή που αναφέρεται γενικώς στην Ελλάδα, προφανώς δεν πρόκειται να γράψει κάπι, εμείς όμως, έχουμε χρέος απέναντι τους, να τους καταγράψουμε στην «μικρή» Ιστορία, αυτήν δηλαδή που αναφέρεται στην περιοχή μας.

Στέφανος Λουμάκης

Nίκος Κ. Τσίτσας

**Ο ΜΠΡΑΛΟΣ
ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΜΦΥΛΙΟ**

Οι θηρευτές, τα θύματα και οι μαυραγορίτες

"συλλογή"
Αθήνα 2024

Στέφανος Λουμάκης
&
Μελέτιος Ρόκης
(Αντιπρόεδρος τ.α.)

**Ηρώον
Ηρώων και Πεσόντων
της Μάνδρας Αττικής**

(Μια πρόδρομη έκδοση)

MANTRA 2023

Την 15^η Μαΐου εορτάζεται η Διεθνής Ημέρα Οικογένειας. Το άρθρο-αφιέρωμα στην οικογένεια που δημοσιεύουμε στο παρόν τεύχος, αναφέρεται σε λογοτεχνικά έργα και σε δραστηριότητες δημιουργικής γραφής.

Λογοτεχνικοί ήρωες από το οικογενειακό περιβάλλον των συγγραφέων

Στα τρία ελληνικά πεζογραφήματα που αναφερόμαστε, το βασικό αφηγηματικό πρόσωπο είναι κάποιος από τους γονείς των συγγραφέων τους. Το να γράψει κάποιος ένα βιβλίο για το γονιό του, και αυτό να παρουσιάσει ενδιαφέρον για πλήθος ανθρώπων, μάλιστα από διαφορετικές κάρες, είναι ασφαλώς ιδιαίτερα σημαντικό. Αποδεικνύει καταρχήν τη συγγραφική δεινότητα του δημιουργού του, που παρά τη συναισθηματική φόρτιση που τον διακατέχει, κατορθώνει να είναι αποτελεσματικός με την επιλογή και τη διαχείριση των αφηγηματικών στρατηγικών. Ωστόσο και τα κοινωνικά, ιστορικά και πολιτικά δεδομένα που συνθέτουν την πραγματικότητα όπου κινούνται οι συγκεκριμένοι ήρωες, εμφανίζουν αρκετά κοινά στοιχεία με τα σύγχρονη εποχή. Εδώ οι γονείς ή οι πρόγονοι γενικότερα των συγγραφέων ως λογοτεχνικοί ήρωες βιώνουν τη ρευστότητα, τη ριζική διαφοροποίηση των συνθηκών της ζωής τους, έρχονται αντιμέτωποι με πρωτόγυνωρες καταστάσεις τις οποίες καλούνται να διαχειριστούν αποτελεσματικά, προκειμένου να επιβιώσουν ή στην καλύτερη περίπτωση να συμβιώσουν αρμονικά με το οικογενειακό περιβάλλον τους.

Η Ρίτα Μπούμπ-Παπά με την οποία θα ξεκινήσουμε, εκτός από ποιήματα έγραψε και ένα αξιολογότατο μυθιστόρημα, με τον τίτλο **Χρυσώ**, στο οποίο κεντρική ηρωίδα είναι η μπέρα της. Στο πλήθος των αφηγηματικών αρετών αυτού του πεζογραφήματος κυριαρχεί η προσέλκυση του αναγνωστικού ενδιαφέροντος στον εσωτερικό κόσμο των πρώων, ιδιαιτέρως της νεαρής Χρυσώς. Αυτό επιτυγχάνεται με την ταύτιση της αναγνωστικής οπικής με εκείνη των αφηγηματικών προσώπων, καθώς και με την εστίαση της αφήγησης στις σκέψεις και τα συναισθήματά τους (W. Iser, *The Implied Reader*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, σελ. 116, 378). Οι περιγραφές προσώπων, κτηρίων, αστικών κάρων, υπαίθριων τοπίων, με την αριστοτεχνική απόδοση της χαρακτηριστικής λεπτομέρειας, στις οποίες συχνά παρεμβάλλονται σύντομοι διάλογοι, ιδίως στην αρβανίτικη διάλεκτο, προσδίδουν εξαιρετική ζωντάνια στο κείμενο. Μέσα από την προσωπική ζωή της Χρυσώς αποδίδεται η μετάβαση από το 19° στον 20° αιώνα, καθώς και η οικονομική, πνευματική και πολιτιστική ανάπτυξη της Σύρου εκείνη την περίοδο, όπως αυτά εντυπωσιάζουν την απλή, νεαρή Υδραία Χρυσώ, αφού στο δικό της τόπο επικρατεί εντελώς διαφορετική νοοτροπία από την κοιμοπολίτικη Σύρο: [...] η Χρυσώ κάζευε με απορία τον κόσμο που ανεβοκατέβαινε για να επιδειχθεί, και τίποτ' άλλο. Άνδρες με φράγκικα παρδαλά ρούχα, ψηλά καπέλα και μπαστούνια, κυρίες με καπέλα φορτωμένα φτερά, λουλούδια και κορδέλες [...] να καμαρώνουν σαν

βασίλισσες παραμυθιών. Όταν αρχίνησε η μπάντα να παιζει, με την εισαγωγή της όπερας «Χαλίφης Της Βαγδάτης», τότε η Χρυσώ ζαλίστηκε. Η οικονομική παρακμή και η διάλυση της οικογένειας του συζύγου της Χρυσώς, που ήταν συνέπεια της τεχνολογικής εξέλιξης, καθώς και η επίδραση των οικονομικών δυσκερειών στις σχέσεις μεταξύ των μελών της, όπως και ο θάνατος παιδιών του ζευγαριού, συνδέονται στην αφήγηση με την εξέλιξη της προσωπικότητας της Χρυσώς, που συνιστά τον κεντρικό αφηγηματικό χαρακτήρα.

Συνεχίζουμε με το μυθιστόρημα της **Ελένης Δικαίου, Τα κοριτσάκια με τα ναυτικά**. Η συγγραφέας δηλώνει στον ιστότοπο <https://www.vivliopoleiopataki.gr/blog/post/20615/Eleni-Dikaiou-Ta-koritsakia-me-ta-nautika/>: Γεννήθηκα στη Νέα Ιωνία, τον προσφυγικό συνοικισμό του Βόλου. Η μαμά μου ήταν ένα από τα παιδιά που έχει ζώθηκαν απ' τον τόπο τους στη Μικρασιατική Καταστροφή. Ήταν τότε 10 χρονών. Οι γονείς της με τα δύο δίδυμα κοριτσάκια τους κατάφεραν με την ψυχή στο στόμα να φύγουν απ' την πυρπολημένη Σμύρνη και από τη μια μέρα στην άλλη βρέθηκαν μαζί με άλλους 1.500.000 Έλληνες Μικρασιάτες πρόσφυγες στην ίδια τους την πατρίδα [...] Μεγάλωσα με ιστορίες επιωμένες απ' τη γιαγιά και τη μπέρα μου, τη δίδυμη αδελφή της, απ' τους ανθρώπους τριγύρω [...] έγινε δικιά μου η Σμύρνη, η πόλη της γιαγιάς και της μπέρας μου. Η πατρίδα μου. Γιατί πατρίδα δεν είναι ο τόπος που γεννήθηκες, δεν είναι ο τόπος που ζεις, αλλά αυτός που κουβαλάς μέσα σου, αυτός που έμαθες να τον αγαπάς κι είναι ένα με την ψυχή σου.

Το συγκεκριμένο μυθιστόρημα που εξέδωσε αρχικά ο Ακρίτας το 1991 και στη συνέχεια κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Πατάκη, έχει μεταφραστεί στη Γαλλική γλώσσα. Στη Γαλλία κυκλοφορεί από τον εκδοτικό οίκο L' Ecole des Loisirs. Η αφήγηση εδώ επικεντρώνεται στα δίδυμα κοριτσάκια μιας εύπορης, μεγαλοαστικής ελληνικής οικογένειας, που ζει ζέγνοιαστα και ευτυχισμένα στη Σμύρνη μέχρι την καταστροφή του 1922. Τότε η οικογένεια των κοριτσιών εγκαταλείπει την περιοχή και εγκαθίσταται στο Βόλο. Οι συνθήκες της ζωής τους αλλάζουν πλέον δραματικά, με αποκορύφωμα το θάνατο του πατέρα τους. Στο έργο χρησιμοποιείται αρκετά η τεχνική της αναδρομής, με αποτέλεσμα τη δημιουργία εξαιρετικά επιτυχημένων αντιθέσεων, οι οποίες ενισχύουν ιδιαίτερα την εικονοπλαστική δύναμη των περιγραφών. Έτσι, ο τριτοπρόσωπος αφηγητής, που εστιάζει στον εσωτερικό κόσμο των δίδυμων κοριτσιών και παρουσιάζει στον αναγνώστη τη δική τους οπική, όταν αναφέρεται στις αντίστοιχες συνθήκες της ζωής τους, τις συσχετίζει με τις ευτυχισμένες περιόδους που είχαν προηγηθεί με συγκεκριμένα περιστατικά που συνέβαιναν άλλοτε στους αντίστοιχους κάρους. Τέτοια παραδείγματα συνιστούν το διάστημα που ο πατέρας των δίδυμων κρυβόταν για να μην υπηρετήσει στον τουρκικό στρατό ή η άφιξη των Τσετών στη Σμύρνη ή η προσφυγιά τους στο Βόλο. Η αλλεπάλληλη χρήση των αντιθέσεων, που παρέχει στον αναγνώστη τη δυνατότητα μέγιστης εμπλοκής στον αφηγηματικό κόσμο, κάποτε αποσκοπεί στη σφαιρική θεώρηση από μέρους του των καταστάσεων που βρίσκονται σε εξέλιξη. Αυτό συμβαίνει λόγου χάριν όταν ενώ ορισμένοι κάτοικοι της Σμύρνης εξακολουθούν να αισθάνονται ασφαλείς παρά την πολεμική αναμέτρηση Ελλήνων και Τούρκων άλλοι για τον ίδιο λόγο εμφανίζονται τρομοκρατημένοι. Άλλοτε μέσα από την

αντίθεση διαμορφώνεται η αναγνωστική στάση απέναντι στους διάφορους ήρωες και αναδεικνύεται η ορθότητα μιας συγκεκριμένης άποψης. Σε μία από τις περιπτώσεις που συμβαίνει αυτό, όταν όλοι αισθάνονται ενθουσιασμένοι για την άφιξη του ελληνικού στρατού στην περιοχή της Σμύρνης, ο παππούς της οικογένειας δηλώνει προβληματισμένος. Ενώ δε η ευθυκρισία του παππού αμφισβητείται έντονα από τους γύρω του, παρεμβαίνει ο αφηγητής, του οποίου την αξιοπιστία θεωρούμε αδιαμφισβήτητη, και τον δικαιώνει. Η συμβολή του αφηγητή στο να ταυτίζομαστε με τους κύριους ήρωες, συνδέεται επίσης με την τακτική του να απευθύνεται άμεσα στον αναγνώστη, χρησιμοποιώντας το δεύτερο ενικό πρόσωπο, επικαλούμενος την κοινή μεταξύ τους εμπειρία: «Έχει δει ποτέ κανένας καθωπρέπει άνθρωπο ευτυχισμένο;» ή «αφού, να φανταστείς, βρήκαν την ευκαιρία να 'ναι μοναχές και δεν σκέφτηκαν να κάνουν τσουλήθρα στα πλαϊνά της μαρμαρένιας σκάλας, το πιο σπουδαίο απ' τ' απαγορευμένα παιχνίδια για όλα τα παιδιά.

Το έργο της **Άννας Γκέρτσου-Σαρρή**, **Το λέγαν Ξάστερο** (Κέδρος, 1986), συνιστά μυθιστορηματική βιογραφία του πατέρα της συγγραφέως και του χωριού του, με το όνομα Εξάστερο, όπως δηλώνεται στην Εργογραφία της στη Βικιπαίδεια: https://el.wikipedia.org/wiki/Άννα_Γκέρτσου-Σαρρή.

Το μυθιστόρημα τιμήθηκε με το Α' Βραβείο **Ιπεκτοί**, που απονέμεται στη μνήμη του Τούρκου δημοσιογράφου Αμπντί Ιπεκτοί, τον οποίο δολοφόνησαν οι Γκρίζοι Λύκοι.

Ο ήρωας του, ο Χαρίδημος, ένα έξυπνο και ικανό χωριατόπαιδο από το Ξάστερο της Ανατολικής Θράκης συνδέεται φιλικά μ' ένα συνομήλικό του Τουρκόπουλο, τον Οσμάν. Σύντομα το αγόρι εγκαταλείπει το σχολείο του

ενοχλημένο από το καταπιεστικό κλίμα που επικρατεί σε αυτό. Σε πλικία οκτώ ετών απομακρύνεται από την οικογένειά του, για να εργαστεί στις Φέρρες, κοντά στο Δεδέ Αγάτη, τη σημερινή Αλεξανδρούπολη. Ύστερα από μία δεκαετία οι αλλαγές των συνθηκών που επέφεραν οι βαλκανικοί πόλεμοι, τον οδηγούν στην Κωνσταντινούπολη, όπου πάντοτε ονειρευόταν να ζήσει. Εκεί ανακαλύπτει την αξία της μόρφωσης, νιώθει τα πρώτα ερωτικά σκιρτήματα και γνωρίζει την επαγγελματική επιτυχία. Συναντιέται ξανά με τον Οσμάν και τότε η σχέση τους δοκιμάζεται από τις ελληνοτουρκικές εξελίξεις. Το 1922 μετά από την καταστροφή της Σμύρνης αναγκάζεται να εγκαταλείψει την Πόλη, επιστρέφοντας αρχικά στο χωριό του, προκειμένου να συνοδεύσει την οικογένειά του που επίσης ετοιμάζεται να εγκατασταθεί νοτιότερα, στην ελεύθερην Ελλάδα. Ο νοσταλγικός τόνος του τίτλου φανερώνει τη χωροχρονική τοποθέτηση του μυθιστορήματος. Σε αυτό χρησιμοποιείται αποκλειστικά στην αφήγηση το πρώτο ενικό πρόσωπο. Η συγκεκριμένη αφηγηματική επιλογή συνεπάγεται την κοινή οπτική του αναγνώστη με αυτήν του κύριου ήρωα-αφηγητή και την εστίαση της αφήγησης στον εσωτερικό του κόσμο (Booth W., *The Rhetoric of Fiction*, Penguin Books, Middlesex, 243-246, 278-281, 378). Ως αποτέλεσμα της δυνατότητας του αναγνώστη να μοιράζεται τις προσωπικές εμπειρίες και εντυπώσεις του Χαρίδημου, προκύπτει η ταύτιση μαζί του. Ο ήρωας εμφανίζεται αξιολάτρευτος σε όλες τις φάσεις της ζωής του που παρακολουθούμε στο βιβλίο, καταρχάς κατά την παιδική του πλικία στο χωριό, όταν, για παράδειγμα, λήγει άδοξα η απόπειρά του να φτάσει κρυφά έως την Πόλη για να εργαστεί και να βοηθήσει οικονομικά την οικογένειά του ή όταν συναντιέται με τον Τρελογιάγκο και το τρομακτικό αυτό περιστατικό

επαναλαμβάνεται στα όνειρά του. Επίσης, αργότερα, όταν βρίσκεται εγκατεστημένος στην Πόλη, που η φιλία του με τον Οσμάν σκιάζει τη χαρά του για τις νίκες των Ελλήνων, καθώς πληγώνουν και ανησυχούν το νεαρό Τούρκο. Επίσης, όταν κατευθυνόμενος στην Ελλάδα με την οικογένειά του ύστερα από τη Μικρασιατική καταστροφή, παρά τη δύσκολη συγκυρία για την πατρίδα και τις άσκημες καιρικές συνθήκες που επικρατούν στο ταξίδι, απενίζει με αισιοδοξία το μέλλον και καταστρένει σχέδια για νέες επαγγελματικές δραστηριότητες.

Οι εθνικοπολιτικές εξελίξεις ειδικότερα αποδίδονται επίσης μέσα από την οπική του ήρωα. Όπως στην περίοδο των βαλκανικών πολέμων που οι νίκες Ελλήνων και Βουλγάρων απέναντι στην Τουρκία αναγκάζουν τους Τούρκους συγκωριανούς τους να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους στις Φέρρες κι αργότερα που οι Έλληνες της περιοχής φιλοξενούνται σε βουλγαρικά χωριά, για να προστατευτούν από τα αντίοινα. Κατά την τελική επικράτηση των Τούρκων το '22 επίσης, που ο ήρωας υποχρεώνεται να εγκαταλείψει αρχικά την Κωνσταντινούπολη και στη συνέχεια και το χωριό του, συνοδευόμενος από την οικογένειά του. Άλλοτε τέλος ο Χαρίδημος πληροφορείται την εκάστοτε επικρατούσα κατάσταση από τα γύρω του αφηγηματικά πρόσωπα, που είναι σε θέση να την γνωρίζουν και να την ερμηνεύουν με βάση την πολιτική τους τοποθέτηση.

Δραστηριότητες δημιουργικής γραφής σε ενδοοικογενειακό πλαίσιο

Το οικογενειακό περιβάλλον είναι ιδεώδες για την αλληλεπίδραση μεταξύ όλων των γενεών. Στις οικογενειακές συγκεντρώσεις τα μέλη διαδοχικών γενεών εκφράζονται μέσα από τη δημιουργική γραφή, ως τιμώμενα πρόσωπα λόγω ονομαστικής εορτής ή γενεθλίων. Τα άτομα της τρίτης πλευράς ειδικότερα, που έχουν σωρεύσει εμπειρίες στη μακρά διάρκεια της ζωής τους, συμμετέχοντας σε δραστηριότητες δημιουργικής γραφής, καθιστούντας συμμέτοχους της σοφίας τους τα νεότερα μέλη της οικογένειάς τους. Αναφερόμενα σε βιώματα των παιδικών και νεανικών τους χρόνων ειδικότερα, όπου διάφορα συνταρακτικά ιστορικά γεγονότα εκτυλίχθηκαν, όπως ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος ή το δικτατορικό καθεστώς του 1967, επικοινωνούν ουσιαστικότερα με παιδιά και εγγόνια και κατά συνέπεια αντιμετωπίζονται από εκείνα με σεβασμό και εκτίμηση. Ως ερέθισμα όλων των αφηγήσεων αξιοποιούνται τα αγαπημένα τραγούδια των ίδιων των αφηγητών, που συνήθως είναι ενδεικτικά της εποχής τους και συνδέονται με τα βιώματά τους.

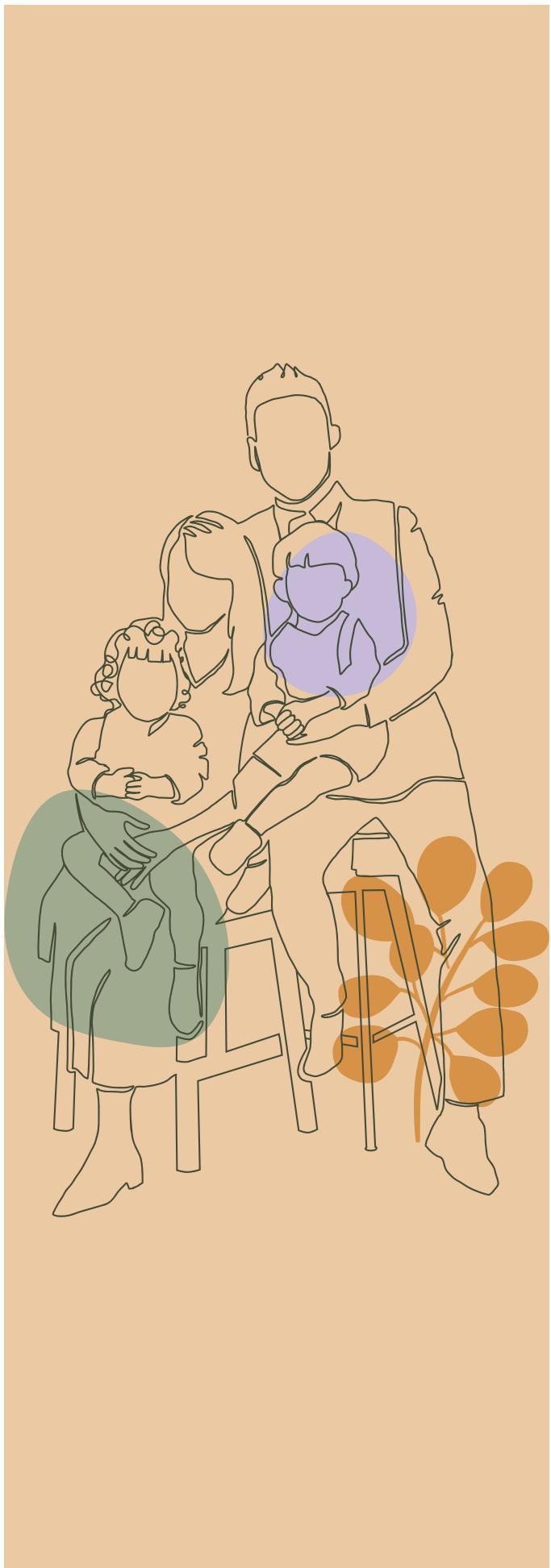
Ενδεικτικά με τις αφηγήσεις που εκτυλίσσονται σε οικογενειακές συγκεντρώσεις, παραθέτω καταρχάς κείμενο της μπτέρας μου, **Βιβήνς Λιάκου-Ηλία**, που παρήγαγε σε πλικία 88 ετών. Αναφέρεται στους δημοτικούς στίχους: «Σε ωραίο περιβόλι/αγαπώ ένα χελιδόνι./Του μιλώ μα εκείνο φεύγει,/το αγαπώ μα δεν το ξέρει./Βάζω δυόσμο στο ποτήρι/κι έρχεται στο παραθύρι./Βάζω δυόσμο στην ποδιά μου/κι έρχεται στην κάμαρά μου». Πρόκειται για ένα από τα πλέον αγαπημένα της τραγούδια, που επιλέγει συχνότατα να τραγουδά.

Είναι ένας κύπος με τριανταφυλλιές ροζ, κίτρινες, κόκκινες, με γαρυφαλλιές πολύχρωμες κι άλλα λουλούδια φυτρωμένα στο χώμα, όπως μαργαρίτες. Έχει επίσης δέντρα, όπως ροδακινιές, κερασιές, αχλαδιές και

βερυκοκιές. Τώρα είναι άνοιξη και τα δέντρα είναι ανθισμένα. Σε αυτόν τον κύπο μπήκε ένας άνθρωπος και τον θαυμάζει. Η έκταση του κύπου είναι περίπου δύο στρέμματα κι είναι περιφραγμένος με συρματόπλεγμα. Η πόρτα του δεν είναι κλειδωμένη. Είσι ο άνθρωπος την άνοιξε και μπήκε στον κύπο, για να κάνει περίπατο, να αναπνεύσει τις μυρωδιές και να χαρεί τις ομορφιές του. Αυτός ο επισκέπτης του κύπου είναι περίπου 55 χρονών, ψηλός, με ίσιο κορμό. Τα μαλλιά του είναι σκούρα καστανά κι έχει γαλαζοπράσινα μάτια. Το όνομά του είναι Δημήτρης. Βλέπει αυτόν τον κύπο για πρώτη φορά, παρότι το χωριό του είναι εκεί κοντά, επειδή τώρα επέστρεψε σε αυτό. Έλειπε από νεαρός. Είχε πάει στο εξωτερικό για αναψυχή αλλά παρέμεινε και εργάστηκε εκεί για πολλά χρόνια. Του άρεσε η πρεμία αυτού του ξένου τόπου, οι άνθρωποι, τα σπίτια και ο πολιτισμός του. Ταίριαξε μαζί τους όπως δεν είχε ταριχάξει με τους ανθρώπους του δικού του τόπου, που ένιωθαν ζήλεια και κακία μεταξύ τους. Είχε επιστρέψει τώρα στον τόπο του από περιέργεια, να δει πώς ήταν μετά από τόσα χρόνια. Τον βρήκε αλλαγμένο. Ο πληθυσμός είχε αυξηθεί κι η ζωή είχε γίνει καλύτερη. Έτσι αποφάσισαν με τη γυναίκα του να εγκατασταθούν πλέον εκεί. Τα παιδιά τους είχαν δημιουργήσει τις δικές τους οικογένειες στο μέρος όπου είχαν γεννηθεί. Όταν ο Δημήτρης πρωτοπήγε σε αυτόν τον κύπο, βρήκε εκεί μία λυγερή κοπέλα περίπου τριάντα χρονών να κάνει τον περίπατο της. Εντυπωσιάστηκε από την εμφάνισή της και άρχισαν να κουβεντιάζουν. Του είπε πως συνήθιζε να πηγαίνει σε αυτόν τον κύπο, όποτε ένιωθε κουρασμένη από τα οικονομικά, που ήταν η δουλειά της. Γνώριζε αυτό το μέρος από τους ιδιοκτήτες του, παλιούς γείτονες και φίλους της. Σε αυτόν τον κύπο συναντήθηκαν πολλές ακόμη φορές, πάντα τυχαία, αφού και οι δύο πήγαιναν εκεί, επειδή τους άρεσε. Πάντα ωστόσο ο Δημήτρης είχε την ελπίδα ότι θα συναντήσει ξανά εκεί τη συγκεκριμένη κοπέλα. Έγιναν φίλοι και μίλησε στη γυναίκα του για αυτήν με τα καλύτερα λόγια, οπότε η τελευταία θέλησε να την γνωρίσει. Μετά τη συνάντηση των δύο γυναικών αναπτύχθηκε φιλία και μεταξύ τους. Σε μια από τις επόμενες τυχαίες συναντήσεις τους η κοπέλα συνοδεύεται από ένα νεαρό άνδρα, που τον σύστησε στο ζευγάρι ως συνάδερφο και φίλο της. Πλέον στον κύπο συναντιούνται τα δύο ζευγάρια για πολλά χρόνια. Το νεότερο ζευγάρι που συνέχιζε να πηγαίνει στον κύπο όταν οι μεγαλύτεροι φίλοι τους δεν υπήρχαν πια, πάντα τους θυμούνταν με αγάπη όποτε βρίσκονταν στο χώρο που τους είχε ενώσει.

Στη συνέχεια παρατίθεται το κείμενο του συζύγου μου, **Σπύρου Κολλιάκου**, εκπαιδευτικού θετικών επιστημών, που αναφέρεται στο στίχο: "Καμπάνα του εσπερινού, του δειλινού καμπάνα", από τον **Βυζαντινό εσπερινό** των Λευτέρη Παπαδόπουλου, Απόστολου Καλδάρα.

Σε ένα τοπίο με λόφους, στο βάθος απλώνεται η θάλασσα. Ανάμεσα στους δύο λόφους περνά ένας χωμάτινος δρόμος. Επάνω στο δρόμο υπάρχει ένα μικρό ξωκλήσι, που στο πλάι του έχει μια καμπάνα. Ο χωμάτινος δρόμος συνδέει το χωριό με τα χωράφια που δουλεύουν οι χωρικοί. Ο παπάς του χωριού που είναι πολύ έξυπνος άνθρωπος, συχνά επιλέγει να κάνει τον εσπερινό σ' αυτό το ξωκλήσι, επειδή βρίσκεται πάνω στο δρόμο της επιστροφής των χωρικών. Έτσι τους διευκολύνει να προσέρχονται στον εσπερινό που συμπίπτει με την ώρα του δειλινού. Είναι η σπιγγή που οι πιστοί αισθάνονται κουρασμένοι από τη δουλειά αλλά και ικανοποιημένοι γιατί θα επακολουθήσει ξεκούραση και φαγητό με συντροφιά την υπόλοιπη οικογένεια. Στον εσπερινό ευχαριστούν το Θεό για τη μέρα που πέρασε και προσεύχονται για την επόμενη, με αισιοδοξία. Ανάμεσα

στους υπόλοιπους συγκωριανούς του ο νεαρός Σάκης ακούει την καμπάνα να σημαίνει και σταματά τη δουλειά του, για να γυρίσει στο χωριό. Δένει τα δυο μουλάρια του σ' ένα πεύκο κοντά στο ξωκκλήσι και μπαίνει μέσα, για να προσευχθεί. Στις προσευχές του ζητά να κοπέλα που έχει ερωτευτεί, η Κατερίνα, να ανταποκριθεί στο αισθημά του. Την ώρα του εσπερινού που βρίσκεται στο ξωκκλήσι, αισθάνεται πως αισιόδοξος ότι αυτό κάποτε θα συμβεί, παρά το ότι η κοπέλα δεν γνωρίζει τίποτα για τον έρωτά του. Η Κατερίνα είναι η δασκάλα του χωριού. Έχει έρθει εκεί από μια μακρινή πόλη. Ο Σάκης έχει εξομολογηθεί τα αισθήματά του για την Κατερίνα σε μια συμμαθήτριά του, που κάνει παρέα μαζί της. Μετά την εκδήλωση που γίνεται στο σχολείο με τη λήξη των μαθημάτων για τις καλοκαιρινές διακοπές, η Κατερίνα πληροφορείται από τη φίλη της το ενδιαφέρον του Σάκη για εκείνη. Έχει επιστρέψει στην πόλη της για το Καλοκαίρι και κάπου-κάπου σκέφτεται το Σάκη. Όταν το ξωκκλήσι γιορτάζει και το χωριό πανηγυρίζει τη Μεταμόρφωση του Σωτήρος, η Κατερίνα επιστρέφει εκεί, για να συμμετέχει στις εκδηλώσεις. Έτσι έχει την ευκαιρία να γνωρίσει καλύτερα το Σάκη. Πλέον ανυπομονεί να έρθει ο Σεπέμβρος, για να επιστρέψει στο χωριό και να συναντιούνται. Σύντομα διαπιστώνουν ότι ο ένας είναι πλασμένος για τον άλλο. Ο Σάκης με την Κατερίνα τα επόμενα χρόνια εγκαθίστανται σε μια κοντινή πόλη, όπου βρίσκεται το νέο σχολείο της κοπέλας. Ο Σάκης έχει δώσει τα δυο μουλάρια του στην οικογένεια του αδερφού του και τα χρησιμοποιεί περιστασιακά, όποτε επιστρέφει στο χωριό για αγροτικές δραστηριότητες, όπως η συγκομιδή της ελιάς. Κοντά στο ξωκκλήσι υπάρχει μια πηγή, όπου συνηθίζει να πηγαίνει τα ζώα του, για να ξεδιψάσουν. Τα χρόνια περνάνε και κάπου-κάπου ο Σάκης με την Κατερίνα ανεβαίνουν μαζί στο χωριό. Κάνουν πάντοτε τον περίπατό τους εκεί που βρίσκεται το ξωκκλήσι με την πηγή, καθώς είναι το αγαπημένο μέρος και των δύο. Ο παπάς έχει πια γεράσει και δεν πηγαίνει στο ξωκκλήσι για τον εσπερινό. Έτσι, όποτε βρίσκονται εκεί το δειλινό, ο Σάκης συνηθίζει να χτυπά την καμπάνα του εσπερινού, για να φύγουν οι άνθρωποι απ' τα χωράφια τους και να επιστρέψουν στο χωριό.

Στις δραστηριότητες δημιουργικής γραφής που εκτυλίσσονται σε ενδοοικογενειακό πλαίσιο, αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους μικρά παιδιά, έφηβοι, νέοι, μεσόλικες και πλικιωμένοι, οπότε προκαλείται μία ευχάριστη εντύπωση πληρότητας και ολοκλήρωσης. Η προσέγγιση των διαφορετικών γενεών που ξεκινά ήδη από την επιλογή του αγαπημένου τραγουδιού και ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της αφηγηματικής ιστορίας, επιτρέπει η σοφία των πλικιωμένων να συνυπάρχει με τη φαντασία, τον ενθουσιασμό και την αισιοδοξία των νεότερων. Η δημιουργικότητα, η αποδοχή, η αυτοεκτίμηση, η κοινωνικοποίηση, η κατανόηση και η προσαρμοστικότητα συνιστούν τα κοινά πλεονεκτήματα που προκύπτουν εδώ για όλων των πλικιών τους συμμετέχοντες.

Αναφορές στην οικογένεια σε παραγόμενα κείμενα

Σε εργαστήριο δημιουργικής γραφής που ακολούθησε μετά από τη θεωρητική εισαγωγή με τίτλο Λογοτεχνία: Ο πρωταγωνιστής-αναγνώστης (βλ. σχετικά στο 108 τεύχος του περιοδικού "Ο Δημοφών"), η ποιήτρια **Αναστασία Ν. Μαργέτη** απεύθυνε στους αναγνώστες της ένα συγκεκριμένο ερώτημα για κάθε ποίημά της, προκειμένου

εκείνοι να παράγουν κείμενα δημιουργικής γραφής. Στις απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν, είναι αξιοσημείωτη η συχνή αναφορά των συμμετεχόντων στην οικογένεια. Επιλέξαμε στο παρόν άρθρο να συμπεριλάβουμε τις σχετιζόμενες με την οικογένεια απαντήσεις των αναγνωστών της, αναφορικά με τρία ποιήματά της.

Ξεκινάμε με το ποίημα με τον τίτλο **Αίνιγμα:** Κατολισθήσεις αξιών ανά την επικράτεια./ Με λάβες του χυδαίου κάπκαν τα θεμέλια./ Παλίρροιες ευκολίας σάρωσαν τα ερείπια./ Παντού μόνο καταστροφές κι απελπισίες./ Με άσματα ποικίλα πλανθήκαμε.//Ομως στο αίνιγμα της Σφίγγας/ ποια η απάντηση;/Ποια του ανθρώπου/ η παρουσία;/-Τώρα τα αφανή θα τα ξεχάσουμε./ Σκυφτοί θα εξετάζουμε/ μόνο το πρόσ ποσίν./ Αφού εδώ στα χαμπλά/ ακόμη και το φαντασιακό/ αλυσοδέθηκε με λύσεις/ ετερονομίας./

Το σχετικό ερώτημα που διατυπώθηκε, σε σχέση με το σίκο-κλειδί «Ποια του ανθρώπου η παρουσία», ήταν: Τι είναι για σένα αυτό που δίνει νόημα στη δική σου ζωή;

Σε σύνολο είκοσι οχτώ απαντήσεων, οι δεκαοχτώ αναφέρονται στην οικογένεια. Τις παραθέτουμε:

1. Η υγεία και η ευτυχία του παιδιού μου και της οικογένειάς του.
2. Να είναι καλά τα παιδιά μου.
3. Η οικογένεια, οι φίλοι.
4. Θέλω να είμαι με δικούς μου ανθρώπους.
5. Αυτό που δίνει νόημα στη ζωή μου είναι η οικογένειά μου, που βλέπω να είναι ενωμένη, αγαπημένη και ευτυχισμένη.
6. Καλώς ή κακώς από μικρή δέθηκα με την οικογένεια που έφτιαξα. Η καρά τους ή η λύπη τους με σφραγίζουν.
7. Είναι πολλά αυτά που νοηματοδοτούν τη ζωή μου. Η αγάπη στους ανθρώπους μου...
8. Η οικογένειά μου. Τα παιδιά και τα εγγόνια μου. Η αγάπη και η προσφορά.
9. Τα παιδιά μου.
10. Η αγάπη της οικογένειας. Η τελειοποίηση του εαυτού μας.
11. Η οικογένεια.
12. Να είναι ήρεμα και δημιουργικά παιδιά και εγγόνια.
13. Να καμαρώνω τα παιδιά και τα εγγόνια μου.
14. Η οικογένειά μου και η προσφορά μου στα παιδιά και στα εγγόνια.
15. Η απόκτηση εγγονών. Και η αγάπη τους. Και η πρόσδοσή τους.
16. Νόημα της ζωής: να βλέπω συχνά όλη την οικογένειά μου στο τραπέζι.
17. Η αγάπη της οικογένειάς μου και η φιλία.
18. Να λύνω αγόγγυστα τα προβλήματα που παρουσιάζονται στη ζωή τη δική μου και των

δικών μου.

Αναφορικά με το ποίημα **ΑΙΤΤΕΙΩΝ ΑΠΟΨΕΙΣ** από τη συλλογή **Τρίτοι από της Αληθείας**, εκδ. ΑΩ, 2015: *Ερυθρόμορφες/σπιγμές/αιωρούνται στο μελανό/όταν του έρωτα η ορμή/-παράνομη θαρρείς-/φέγγει στο έρεβος του vou/Και με συνάψεις τολμηρές/ζωοποιεί/στη λάσπη του ππλού/σώμα κι αίμα./Εν τω μεταξύ/σιωπηλά/ παρατάσσονται/ διαρκώς/κατά λεγεώνες/λευκές/ οι λήκυθοι.*

Τέθηκε από την ποιήτρια προς τους αναγνώστες της το εξής ερώτημα: **Μπορείς να περιγράψεις μία ερυθρόμορφη ανάμνηση σου, δηλαδή μία ευτυχισμένη σπιγμή που σε ενθουσιάσει και μία μελανόμορφη, μία σκοτεινή, θλιμμένη, φοβισμένη σπιγμή, που δεν θα την ξεχάσεις; Με τι χρώματα θα χρωμάτιζες την καθημειά;**

Εδώ αναφέρθηκαν στις οικογένειές τους οι 25 από τους 30 ερωτώμενοι.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Τη γέννηση της κόρης μου ροζ. Τον θάνατο της μπτέρας μου μπλε.
2. Η γέννηση της εγγονής μου κόκκινο-μαύρο.
3. Όταν γέννησα και όταν πήρε το πυκίο του είδα τα χρώματα του ουράνιου τόξου...
4. Οι ευτυχισμένες με χρώμα λευκό και λουλούδια της άνοιξης είναι ο ερχομός των παιδιών μου. Οι δύσκολες και μαύρες σπιγμές είναι αυτές του αποχωρισμού των δικών μου αγαπημένων ανθρώπων.
5. Θα έβαζα κόκκινο χρώμα σε μία οικογενειακή γιορτή που είμαστε όλοι μαζεμένοι.
6. Τη γέννηση του πρώτου παιδιού μου θα έβαφα με το ωραιότερο χρώμα...
7. Ερυθρόμορφες σπιγμές της ευτυχίας, όταν απέκτησα το εγγονάκι μου, χρωματίζω ερυθρό-ροζ.
8. Όταν με ζήτησε σε γάμο ο αγαπημένος μου, ροζ...
9. Ευτυχισμένη η ημέρα γνωριμίας με τον άντρα μου. Μελανή, ο θάνατος των αγαπημένων μου προσώπων.
10. Οι γέννες μου και οι γάμοι των παιδιών μου. Ο θάνατος του συζύγου μου.
11. Με τα πιο καρούμενα χρώματα η αναγγελία της γέννησης του εγγονού μου...
12. Ερυθρόμορφη η γέννηση των παιδιών μου, θα την χρωμάτιζα με ροζ χρώμα.
13. Η γέννηση της κόρης μου έχει χρώμα λευκό. Μελιτζανί σκούρο, ο χωρισμός των γονιών μου.
14. Η γέννηση του γιου μου, με έκανε ευτυχισμένην. Θα την χρωμάτιζα κόκκινη. Για τον άδικο καμό της μπτέρας μου αισθάνθηκα μεγάλη θλίψη. Θα τον έβαφα μαύρο.
15. Χρώμα κίτρινο της ευτυχίας στον γάμο μου...
16. Θα έβαφα μπλε τους γάμους των παιδιών μου.
17. Θα έβαφα με φωτεινά χρώματα τη γέννηση του εγγονού και με μελανά χρώματα τον θάνατο του πατέρα.
18. Τον θάνατο της μπτέρας μου μαύρο, τη γέννηση των παιδιών μου, γαλάζια.
19. Ροζ, όταν απέκτησα το πρώτο μου παιδί. Μαύρο, όταν έκαστα αγαπημένα μου πρόσωπα.
20. Μαύρο στον θάνατο του αδερφού μου...
21. Μαύρος ο θάνατος. Κόκκινο στον ερχομό των εγγονιών μου.
22. Ένα γεμάτο τραπέζι στα χρώματα των φαγητών, με όλη την οικογένεια τριγύρω.
23. Η γέννηση της εγγονής μου, κόκκινο. Η απώλεια του αδερφού μου, μαύρο.
24. Ο γάμος της κόρης μου ήταν υπέροχη, ολόλαμπρη ημέρα με καρούμενα χρώματα. Ο θάνατος της μπτέρας μου ολόμαυρη μέρα.
25. Όταν έγινα προγιαγιά δύο φορές. Ο θάνατος του πολυαγαπημένου μου αδερφού.

Για το ποίημα **ΣΩΡΕΙΑ ΛΑΘΩΝ**: Μια στιγμή/Κι ακόμη μία/Κι άλλη μία στιγμή/Κι άλλη μία στιγμή περνά/Κι άλλη μία στιγμή περνά και κάνεται/Κι άλλη μία στιγμή περνά και κάνεται στην άβυσσο/Κι άλλη μία στιγμή περνά και κάνεται στην άβυσσο για πάντα./Ο χρόνος σου έχει άπειρες στιγμές ψεύδονται γελώντας σε οι αισθήσεις/Αμελπτέα η ποσότης της αφαίρεσης καγκάζει ο νους στην πλάνη του// Κοντολογίς η αναζήτηση δικών σου αληθειών αμφιβολία ανώφελη./Προτύμησες, λοιπόν, να συσσωρεύσεις μέσα σου υπεραξίες στεάτων,/ αταραξίας κεφάλαια, της αποκήνη σίγουρα κέρδη./Και οι απώλειες κάθε ημέρας σωροδόν/-πώς πέρασε έτσι γρήγορα ο καιρός/-ώσπου κι εσύ να σωριαστείς/-αμελπτέα η ποσότητα-/σ' ένα σωρό από χώμα/Μια στιγμή.

Διατυπώθηκε από την ποιήτρια το ερώτημα: **Μπορείς να γράψεις τι θα ήθελες να κωρέσει μία δική σου στιγμή; τι θα ήθελες να κωρέσει η δική σου ζωή;**

Οι δέκα από τις τριάντα απαντήσεις, επίσης κάνουν λόγο για την οικογένεια.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- Θα ήθελα να είμαι ευτυχισμένη με την οικογένειά μου και να γεμίζω τις στιγμές μου με καλοσύνη.
- Θα ήθελα να υπάρχει αγάπη ανάμεσα στην οικογένειά μου και να ζω ευτυχισμένα.
- Θα ήθελα να γνώριζα τον πατέρα μου, που πέθανε όταν ήμουν μωρό. Θα ήθελα τα πάντα.
- Θα ήθελα νη οικογένειά μου να είναι ενωμένη και να είναι ευτυχισμένη κάθε στιγμή μου.
- Θα ήθελα νη οικογένειά μου να είναι ευτυχισμένη.
- Θα ήθελα να κάνω ένα υπέροχο, ανέμελο ταξίδι. Να είμαι χαρούμενη με την οικογένειά μου και τους ανθρώπους που αγαπώ.
- Θα ήθελα να ζούσε ο αδελφός μου. Δεν ανταποκρίθηκα στην πρόσκλησή του να πάω στην Αμερική, λόγω υποχρεώσεων.
- Θα ήθελα να είναι γερή όλη μου η οικογένεια.
- Να ήταν εδώ τα αδέρφια μου που μου λείπουν. Να είναι ευτυχισμένα τα παιδιά μου.
- Τον γάμο των παιδιών μου.

Καλοκαιρινά Όνειρα & Μελωδίες

Κάτω απ' τον ήλιο τον λαμπρό, το καλοκαίρι φτάνει,
τα κύματα σ' ακρογιαλιές με μουσική μας πιάνει.

Αλμύρα στης θάλασσας, γεύση γλυκιά στον αέρα,
οι καρδιές κτυπούν γρήγορα, σ' αυτό το γαλάζιο πέρα.

Τα αστέρια πέφτουν στα νερά, φωτίζουν την ψυχή μας,
και τη νύχτα η καλοκαιρινή, κρατάει την πνοή μας.
Στους δρόμους βγαίνουν τα παιδιά, φωνές και γέλια πλέουν,
η αγάπη γεννιέται παντού, οι καρδιές όλες κλαίουν.

Το φως του ήλιου λάμπει ζωηρό, τα φύλλα χρυσίζουν,
στις αυλές οι ροδακινιές γλυκό καρπό καρίζουν.
Αχ, το καλοκαίρι, χρώματα, μυρωδιές, ονείρατα
φέρει μας χαρά, σαν γιορτή, μαγευτικά ξενύχτια.

Ανεμογυριστά ταξίδια, σ' όνειρα μας παίρνει,
ο χρόνος σταματάει, η μέρα δεν μας φέρνει.
Καλοκαίρι, χορός ζωής, αγάπης μελωδία,
σε κάθε γωνιά του κόσμου, υφαίνεις ευτυχία.

Kαλό Καλοκαίρι!

Βασιλική-Ανθή Κουδουμά
(Εκπαιδευτικός, Δημοτικής Εκπαίδευσης)

Γνωριμία με την παράδοση

«..αντά καὶ δέκα χιλιάδες ταλλαρα νά σας δώσουν νέ
νά μήν τό καταδεχτῆτε νά βγοῦν ἀπό τήν πατρίδα
μας. Δι αὐτά πολεμήσαμεν¹..»

Στο μικρό τούτο σημείωμα θα προσπαθήσω μέσα από τις λίγες γραμμές του, να εκπρόσωψω αυτό μου είναι μπορετό, τι ακριβώς σημαίνει, η λέξη, ο ορισμός Παράδοση, ως επίσης τι θεωρούμε εμείς όλοι λέγοντας Παράδοση. Γιατί ο στόχος, το νόημα της παράδοσης, έχει παρεξηγηθεί και ταλαιπωρηθεί πάρα πολύ στον τόπο μας τα τελευταία αυτά χρόνια σε σημείο μάλιστα, ώστε να κρίνεται απαραίτητη μα και αναγκαία η προσπάθεια της αναζήτησης, της διάσωσης, **της γνωριμίας με την Παράδοση.**

Παράδοση, πρέπει να ξεκαθαρίσουμε από την αρχή, δεν είναι στατικά, περιοριστικά ένας όρος ένας ορισμός, μια έννοια, κλειστή. Αντίθετα την Παράδοση αποτελούν συνθετικά μια σειρά έννοιες, αρκές και δημιουργίες. Αυτός ακριβώς είναι ο σκοπός μας, η προσπάθειά μας, να αποσυνθέσουμε και να γνωρίσουμε τις μορφές που δημιουργούν την Παράδοση «όπως και τι έχουμε παραδεχτεί σαν Παράδοση²».

Παράδοση είναι, «ο, τι υπό πάντων παντού και πάντοτε επιστεύθη», γράφουν οι εγκυκλοπαίδειες. Είναι ό, τι έχει δημιουργηθεί μέσα στο πέρασμα του χρόνου και παραδίδεται με κάθε τρόπο από γενιά σε γενιά. Γιατί Παράδοση είναι η ίδια η καθημερινή ζωή. Σύγχρονα τη βρίσκουμε να ξεπηδά μέσα από την ιστορία και να πλέκεται η λαϊκότητα με την επιστημοσύνη στην προσπάθεια, για περισσότερη σωστή εξήγηση, της ιστορίας. **Έτσι η Παράδοση είναι, ιστορία.**

Όμως με το να παραδίδονται οι εμπειρίες των γεροντότερων στους νεώτερους δεν κάμνουμε τίποτα άλλο, από το να εκπαιδεύουμε τους νέους. Να τους

προσφέρουμε δυνατότητες δημιουργίας. Η μεταφορά αυτή από πνευματικές και τεχνικές εμπειρίες δεν είναι παρά μία ολοκληρωμένη λειτουργία αγωγής και παιδείας και μάλιστα με την πλατειά της έννοια. Αυτό μπορούμε να το συνειδητοποιήσουμε καλύτερα αν σκεφθούμε «ότι ο άγριος είναι και αυτός ένας πολιτισμένος άνθρωπος, διότι φροντίζει να μεταδώσει στα παιδιά του την κληρονομιά της φυλής του, το σύνολο των πολιτικών θεσμών μαζί των πνευματικών συνθετιών που ανεπύχθησαν δια των προσπαθειών του³». **Γι' αυτό Παράδοση είναι παιδεία.**

Αυτές οι τεχνικές και πνευματικές εμπειρίες δεν προσφέρονται όμως για μια στατική και κλειστή γνώση, ούτε για απλή ψυχρή διατήρηση. Προσφέρονται με ένα και για ένα συγκεκριμένο σκοπό. Σαν βάση, σαν αφετηρία για νέες δημιουργίες, νέες κατακτήσεις, που θα μορφοπλάσουν και θα μορφοπλαστούν από τα παλιά. Δεν είναι δυνατόν να δημιουργηθούν μορφές ξεκομμένες από τα παλιά, τα ντόπια, πρωτόγνωρες μιμητικές και να θεωρηθούν σαν εξέλιξη αυτό αναγνωρίζεται ως επανάστασην. **Αντίθετα Παράδοση είναι η συνεχής ανανέωση και εξέλιξη των μορφών περνώντας μέσα από τον ψυχικό κόσμο του Λαού (φωτ. 1).**

Βεβαίως με το να ακολουθούμε αυτόν τον περιοριστικό κατά κάποιο τρόπο δρόμο, θα μπορούσαμε να πούμε ότι δυσκολεύεται η εξέλιξη της. Αντίθετα πιστεύουμε, ότι απλώς προστατεύεται από τις εξωτερικές επιδράσεις. Σε αυτό σημαντική βούθεια προσφέρει μια κρυμμένη δύναμη, η εθνική μας αυτογνωσία⁴. Η ευαισθησία που προσφέρουν οι γνήσιοι δημιουργοί από τη μια μεριά και η γνώση των θεσμών από την άλλη, αποτελούν το λαϊκό «χωνευτήρι» μέσα από το οποίο περνά κάθε ξενόφερτο, κάθε μίμον ποτέ μορφοπλάθει, μορφοποιείται ή απορρίπτεται.

Όμως η γνώση του δυναμικού παρελθόντος με την κριτική διεγερσία του παρόντος είναι η βάση της εθνικής ελευθερίας.

φωτ. 1: Μεγαρίτικος χορός (Θεόφιλος)

¹ Μακρυγιάννης, Απομνημονεύματα, σημείωση κεφ. Α' του Γ' Βιβλίου,

² Γάννης Σακκελίνης, «Η παράδοση και η ἐποχή μας», *Ηπειρωτική Εστία*, ΚΗ'χ.327-328 (Ιούλιος Αύγουστος 1979), σελ. 579-610.

³ Will Duran, Πλαγκόσμιος Ιστορία του Πολιτισμού, μετ. Αν. Φρασγγάς, Α(),σ.15

⁴ Γάννης Σακκελίνης, Παράδοση, *Ηπειρωτική Εστία*, Ιωάννινα 1979,σ.33

φωτ.2: φωτ. 2 Η λιτανεία της εικόνας στην Όλυμπο Καρπάθου

Έτσι Παράδοση είναι ελευθερία.

Αναφέραμε ότι την Παράδοση αποτελούν συνθετικά μια σειρά έννοιες όπως ιστορία, παιδεία, ανανέωση, εξέλιξη, όμως αυτά μόνα τους έχουν πάλι ένα στατικό αποτέλεσμα. Χρειάζεται να βρεθεί μια διέξοδος **και αυτή είναι το μέλλον**. Ο θεολόγος και φιλόσοφος Π. Ευδοκίμωφ γράφει «..Παράδοση είναι η συμφωνία με το μέλλον που το βρίσκουμε στο παρελθόν⁵» και αυτή είναι η πραγματικότητα. Η παράδοση αποτελεί το θεμέλιο όπου πάνω του θα στηριχθεί η συνέχιση της ζωής, κοινωνικής, πολιτιστικής πνευματικής και τελικά η ίδια η φυλή μας.

Στο σημείο αυτό, εντοπίζεται ένα μεγάλο πρόβλημα. Δυστυχώς οι σημερινοί νέοι έχουν αποκλείσει αυτή την διέξοδο με αποτέλεσμα να έχουμε αυτό που λέμε συνοπτικά χάσμα γενεών, με απρόβλεπτες συνέπειες για τη συνέχιση της πολιτιστικής μας ζωής μα και της ύπαρξής μας. Ο Κονράτ Λόρενζ, ονοματίζει ένα από τα αμαρτήματα του πολιτισμού μας, τη ρήξη με τη παράδοση και λέγει: «.. είναι ακόμα πιο δύσκολο να κάνουμε τους νέους να καταλάβουν ότι η ανάπτυξη του πολιτισμού μας δημιούργησε αξίες τόσο αναντικαταστατες και αξιοσέβαστες όσο εκείνες που παράγονται από την εξέλιξη των ειδών. Χρειάζονται να κατανοήσουν οι νέοι ότι ένας πολιτισμός μπορεί δυστυχώς να σβηστεί όπως σβήνει η φλόγα του κεριού⁶...» (φωτ.2).

Για το λόγο αυτό η παράδοση δεν εξαντλείται στην επιφανειακή αρχαιολατρία, προγονολατρεία, στην λατρεία γενικά, των ανεπανάληπτων μορφών της αρχαιότητας, των κατασκευών του Βυζαντίου ή του μεσαίωνα που βρίσκονται μέσα στις κλειστές αίθουσες των μουσείων. **Γιατί η Παράδοση δεν είναι μνημείο.**

Είναι κάτι βαθύτερο και πιο πλατύ από τη στατική μορφή αναπαραγωγής του μνημείου. Το αποτέλεσμα αυτό δημιουργείται από τη μαζική άψυχη βιομηχανική παραγωγή. Εδώ εκατοντάδες χιλιάδες ίδιας κοπής μορφές με σφραγίδα το όνομα της διατήρησης και της γνωριμίας με τα «παραδοσιακά» δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να εξυπρετούν εμπορικά την υλιστική επιφανειακή εποχή

μας. Όμως η Παράδοση δεν είναι εμπόριο.

Σύγχρονα, δεν είναι ένα γεγονός τέτοιο που να αρκεί να παρουσιάζεται σε επίσημες ή απλά σε σχολικές εορτές και όπου εξαντλείται μόνο στο χρόνο και το χώρο της παρουσίασης, κατά κανόνα μια φορά κάθε έτος. **Δεν είναι τέλος η Παράδοση μόδα.**

Όπως μάλιστα γράφει ο Κωστής Μπαστιάς, «Άλλοιμονο. Δεν πρωθυΐμε, ούτε διατηρούμε την παράδοση αγοράζοντας ψυχρά ένα από τα σφραγισμένα ή αν διαθέτουμε περισσότερα χρήματα, κάποιο παλιό κομμάτι, για να το βάλουμε πάνω από το προκατασκευασμένο ψεύτικο τζάκι μας και να γεμίσουμε έτσι το κενό και να στολίσουμε το χώρο, επειδή έτσι το είδαμε σε κάποιο περιοδικό⁷...»

Αυτό ακριβώς το σκοπό έχει το μικρό τούτο σημείωμα, όπως και η προσπάθεια των εκάστοτε τοπικών πολιτιστικών συλλόγων, να δώσει στους νέους όσο αυτό είναι μπορετό, να καταλάβουν την αξία της παράδοσης⁸. Η επαφή με το λαϊκό, την παραδοσιακό πολιτισμό θα γνωρίσει στους νέους έναν τρόπο ζωής και μια αισθητική που βασίζονται στο μέτρο, στην αρμονία και στο σεβασμό του περιβάλλοντος όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Ιουλιανός ο Ασκαλωνίτης⁹. Έτσι μπορεί, πιθανόν, να επηρεαστεί και ο δικός τους τρόπος ζωής στο θέμα αυτό. Κατόπιν έχοντας νοιώσει την πραγματική αξία της, να συγκεντρώσουν και να ενεργοποιήσουν τις πνευματικές δυνάμεις τους για την διάσωση, διατήρηση, ανανέωση και επιβίωση της τοπικής παράδοσης μέσα στην σημερινή ανήσυχη, υλιστική και νεκρή εν πολλοί, από πνευματικές αξίες εποχή μας, για την πολιτιστική και πνευματική ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου τους.

Μα για όλα αυτά θα αναφερθούμε μιαν άλλη φορά.

Στέλιος Μουζάκης
mouzakis222@gmail.com

⁵ Παύλος Ευδοκίμωφ, Ορθοδοξία, μετ. Μ. Μερτζόπουλος, Θεσσαλονίκη 1972, σ.266

⁶ Κόνρατ Λόρενζ, Τά 8 θανάτιμα άμαρτήματα τού πολιτισμοῦ μας, μετ. Ανδρέας Κοντοσιάνος, Αθήνα 1979, σ.143. (γιατρός, ψυχολόγος βράβειο Νοβελ)

⁷ Κωστής Μπαστιάς, Ο Παπαδιάμαντης, Δοκίμιο, Αθήνα 1974, σ.126

⁸ Συλλογικό, Η διαχείριση της παράδοσης Ο λαϊκός πολιτισμός ανάμεσα στον φολκλορισμό, στην πολιτιστική βιομηχανία και τις τεχνολογίες αιχμής, επιμ. Μ. Βαρβαρίνης, Μ. Σέργης, Γαρυφαλλία Θεοδωρίδου, Γ' Συνάντηση των Ελλήνων Πανεπιστημιακών Λαογράφων, Κομοτηνή 2013, 1

⁹ Πρακτικά, Θεσσαλονίκη 2016.

¹⁰ Στο πρόσωπο του έργου του, «τεσσάρων όντων των στοιχείων, πυρός, αέρος, ύδατος, γης, από δή τούτων αμφισβητήσεις τοις ανθρώποις εγγίνονται. όθεν αναγκαίον ηγησάμεθα τα κατά μέρος εκ τούτων και ταχυμερέστερον συμβαίνοντα εύ τάξι, εύ θέντες και τας αιτίας και τας δικαίας διαλύσεις ή βλάβας» (Catherine Saliou, Le traité d'urbanisme de julien d'Ascalon Vle siècle (De Boccard 1996), σ.33)

Αφιέρωμα σε μερικές από τις σπουδαιότερες Ελληνίδες (Μέρος Β')

Σε συνέχεια του προηγούμενου άρθρου, θα ακολουθήσει η παρουσίαση τριών ακόμη σπουδαίων Ελληνίδων της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας, που έζησαν και μεγαλούργησαν τον 20^ο αιώνα. Ελληνίδες που ξεχώρισαν για τα ποιοτικά στοιχεία του χαρακτήρα τους και είμαστε περήφανοι σαν έθνος για εκείνες.

Δέσποινα Αχλαδιώτη ή αλλιώς Ή κυρά της Ρω

Η Δέσποινα Αχλαδιώτη, γεννημένη το 1890 στο Καστελόριζο, έμεινε στην ιστορία για τον ηρωισμό και την αινιδιοτελή της αγάπη προς την Πατρίδα, καθώς ύψωνε καθημερινά για 40 χρόνια την ελληνική σημαία στην ακριτική νησίδα Ρω.

Η ιστορία της ξεκίνησε στο Καστελόριζο, τον τόπο καταγωγής της, όπου ερωτεύτηκε τον Κώστα Αχλαδιώτη, βοσκό του πατέρα της. Επρόκειτο για έναν ανεπίτρεπτο γάμο εκείνη την εποχή που οδήγησε τον τελευταίο να την αποκληρώσει. Το νιόπαντρο ζευγάρι εγκαταστάθηκε το 1927 στη Ρω, η οποία κατοικούταν από λιγοστές οικογένειες, καθώς η διαβίωση εκεί ήταν γεμάτη αντιξότητες. Το 1940, ο άντρας της αρρώστησε βαριά και πέθανε και έκτοτε η Δέσποινα συνέχισε να κατοικεί στη Ρω μαζί με την τυφλή μητέρα της, φροντίζοντας την.

Τα χρόνια της Κατοχής βοήθησε πάρα πολύ, προσφέροντας υπηρεσίες στους στρατιώτες του Ιερού Λόχου, οι οποίοι έβρισκαν καταφύγιο στην νησίδα. Ο βιογράφος της, Κυριάκος Χονδρός, την περιγράφει ως μια γυναίκα με «δυνατή φωνή και γοργή περπατησία», που

ποτέ δεν εγκατέλειψε τη Ρω, ακόμα και το 1943 που βομβαρδίστηκε το Καστελόριζο, καθιστώντας την πλειονότητα των κατοίκων πολεμικούς πρόσφυγες στην Κύπρο και τη Μέση Ανατολή.

Μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η Ρω ακολούθησε την τύχη των υπόλοιπων Δωδεκανήσων και με βάση την Συνθήκη των Παρισίων ενσωματώθηκε στην Ελλάδα, αποτελώντας πλατεία ελληνικό έδαφος. Το γεγονός αυτό, αν και έδωσε πολύ μεγάλη χαρά στη Δέσποινα, δεν την σταμάτησε από το να συνεχίζει να υψώνει κάθε πρωί και να υποστέλει με τη δύση του πλίον την ελληνική σημαία.

Καθόλου εντύπιωση δεν μας προξενεί ο «πόλεμος» που δέχθηκε αρκετές φορές από τους «γείτονες». Η εγγύτηπη της Ρω από τα τουρκικά παράλια, μόλις 12 ναυτικά μίλια απόσταση, την καθιστούσε εύκολο στόχο των Τούρκων. Το 1975, όταν η Δέσποινα αναγκάστηκε να φύγει προσωρινά από την νησίδα για λόγους υγείας, ένας Τούρκος δημοσιογράφος παρατηρώντας την απουσία της, αποβιβάστηκε στο νησί και με την ομάδα του ύψωσαν τουρκική σημαία τεσσάρων μέτρων. Όταν η γενναία κυρά της Ρω επέστρεψε, την κατέβασε αμέσως και ύψωσε ξανά την ελληνική σημαία, αποτελώντας σταθερό θεματοφύλακα του ελληνισμού. Μάλιστα, λίγο αργότερα για συμπαράσταση κατέπλευσε στο Καστελόριζο το ανθυποβρυχιακό σκάφος «Γ. Πεζόπουλος» με κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Ι. Παπασιλέκα, δείχνοντας με αυτό τον τρόπο την υποστήριξη του ελληνικού κράτους στη Δέσποινα Αχλαδιώτη και διασφαλίζοντας την εθνική μας κυριαρχία στα ακριτικά νησιά.

Η κυρά της Ρω πέθανε τον Μάιο του 1982 στη Ρόδο και ετάφη δημοσίᾳ δαπάνη στο αγαπημένο της νησί δίπλα ακριβώς από το σημείο που ύψωνε ασταμάτητα την ελληνική σημαία καθημερινά για 40 χρόνια. Πριν αποβιώσει, βραβεύθηκε για τον πατριωτισμό της από την Ακαδημία Αθηνών, το Πολεμικό Ναυτικό, την Βουλή των Ελλήνων, τον Δήμο Ρόδου και την Εθνική Τράπεζα Ελλάδος. Η Δέσποινα Αχλαδιώτη αποτέλεσε μια σπουδαία Ελληνίδα, η οποία παρά τις αντιξότητες παρέμεινε όλη της την ζωή στη Ρω και φύλαγε με την καρδιά της Θερμοπύλες υπέρ του Έθνους μας!

Αμαλία Φλέμινγκ

Η Αμαλία Φλέμινγκ στο εργαστήριό της

Η Αμαλία Φλέμινγκ γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1912, κόρη του διακεκριμένου Έλληνα δερματολόγου, Χαρίλαο Κουτσούρη, απόλαυσθάνοντας την οικονομική άνεση του σπιτιού της. Δεν ξέφυγε από την οικογενειακή παράδοση, καθώς σπουδάσει Ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και αφού έγινε Διδάκτωρ, συνέχισε τις σπουδές της στη Γαλλία.

Τη διάρκεια της Κατοχής επέστρεψε στην Ελλάδα, όπου ανέπτυξε σπουδαία αντιστασιακή δράση, συμβάλλοντας στον Αγώνα κατά των Γερμανών όχι μόνο οικονομικά αλλά και πρακτικά βοηθώντας ασθενείς και τραυματίες. Μετά τη λήξη του πολέμου, το 1945, κέρδισε υποτροφία από το

Βρετανικό Συμβούλιο για να πραγματοποιήσει έρευνες γύρω από την ιατρική επιστήμη στο εξωτερικό. Εργάστηκε στο Λονδίνο, δίπλα στον ξακουστό Νομπελίστα μικροβιολόγο Άλεξάντερ Φλέμινγκ μέχρι το 1949, διάσπορα ικανό για να αναπτυχθεί μεταξύ τους αμοιβαίος σεβασμός και αργότερα έλξη. Επέστρεψε πίσω στην πατρίδα, όπου ανέλαβε την διεύθυνση του Ευαγγελισμού και το 1953 παντρεύτηκε εν τέλει τον μεγάλο επιστήμονα, ο οποίος ανακάλυψε την πενικιλίνη. Ο γάμος τους, δυστυχώς, διήρκησε μόλις δύο χρόνια, αφού ο Φλέμινγκ πέθανε το 1955.

Κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής δικτατορίας, δεν έμεινε και πάλι αδρανής, καθώς ανέπτυξε έντονη αντιδιδακτορική δράση μέχρι που συνελήφθη με την κατηγορία ότι βοήθησε τον Άλεκο Παναγούλη να αποδράσει. Πέρασε από σκληρή ανάκριση, κατά την οποία βασανίστηκε όπως δήλωσε η ίδια όχι τόσο βαριά όσο άλλοι κρατούμενοι λόγω της υψηλής κοινωνικής της θέσης, όμως της άφησε «τραύματα», όπως ταχυπαλμία και η απώλεια 25 κιλών. Καταδικάστηκε από το Στρατοδικείο σε 16 μήνες φυλάκισης, όμως επειδή η κουντική κυβέρνηση φοβήθηκε τη διεθνή κατακραυγή, την απέλασε αφαιρώντας την ελληνική ιθαγένεια.

Μετά την πτώση της Δικτατορίας, επέστρεψε στην Ελλάδα και εξελέγη 3 φορές βουλευτής με το ΠΑΣΟΚ (το 1977, 1981 και 1985), διετέλεσε αντιπρόσωπος της Ελλάδας στην Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης και υπήρξε υπέρμαχος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των γυναικών. Πέθανε το 1986 χωρίς να προλάβει να δει ολοκληρωμένο το Τέρυμα Βασικής Βιοϊατρικής Έρευνας Αλέξανδρος Φλέμινγκ στη Βάρη, το οποίο αποτελεί ένα από τα καλύτερα του είδους όλου του κόσμου.

Η Αμαλία Φλέμινγκ είναι μία από τις μεγαλύτερες Ελληνίδες επιστήμονες, η οποία εκτός από σπουδαίες ιατρικές γνώσεις, καρακτηρίζεται και από γενναία καρδιά, η οποία δε δίστασε να εναντιώθει σε οποιοδήποτε καθεστώς στερούσε την ελευθερία των ανθρώπων και τη δημοκρατία της κοινωνίας. Υπήρξε φιλάνθρωπος με έντονες κοινωνικές και πολιτικές ανησυχίες και αποτελεί αναμφισβίτη θετικό παράδειγμα για πολλές Ελληνίδες.

Μαρία Κάλλας

Γεννημένη ως Μαρία Σοφία Άννα Καικιλία Καλογεροπούλου στη Νέα Υόρκη από Έλληνες γονείς, η Μαρία Κάλλας έμελλε να γίνει μία από τις σπουδαιότερες υψηλώνους σε όλο τον κόσμο! Η απαράμιλλη φωνητική της τεχνική σε συνδυασμό με τις υποκριτικές της ικανότητες την έφτασαν στην κορυφή, προσδίδοντας της τον χαρακτηρισμό La Divine, δηλαδή τη «θεϊκή».

Δεν απόλαυσε τα καλύτερα παιδικά χρόνια, καθώς οι γονείς της δεν είχαν ιδιαίτερα καλές σχέσεις και υπήρχαν συνεχώς μεταξύ τους έντονες διενέξεις, μέχρι που κώρισαν το 1937 και μαζί με τη μπέρα και την αδερφή της επέστρεψαν στην Αθήνα. Επίσης η σχέση της Μαρίας με την μπέρα της ήταν ιδιαίτερα τραυματική για εκείνη και δεν είναι τυχαίο πως μετά από ένα σημείο διέκοψαν κάθε επαφή οι δύο τους.

Στην ελληνική πρωτεύουσα, η Μαρία έλαβε τη μουσική της εκπαίδευση στο Εθνικό Ωδείο δίπλα στη δασκάλα μουνδίδιας Μαρία Τριβέλλα, η οποία της έδωσε όλα τα εφόδια για να γίνει μία πετυχημένη αιοιδός. Το ντεμπούτο της στην όπερα έγινε στο πλαίσιο μιας εκδήλωσης στο Φιλολογικό Σύλλογο «Παρνασσό», ερμηνεύοντας την Τόσκα του Πουτσίνι. Τα χρόνια της κατοχής που ακολούθησαν, συνέχισε τη μικρή ως τότε καριέρα της και κατηγορήθηκε από πολλούς -ίσως κακόβουλα- για φιλικές σχέσεις με τους Γερμανούς και Ιταλούς κατακτητές. Υποστρικτές της Κάλλας τονίζουν ότι κατά τη διάρκεια της κατοχής οι υψίφωνοι και οι καλλιτέχνες γενικότερα δεν είχαν την επιλογή να μη συμμετέχουν στις εκδηλώσεις των Ναζί.

Μετά το πέρας του πολέμου, το 1945, αναχώρησε για την Αμερική έχοντας συμμετάσχει σε πάνω από 50 παραστάσεις όπερας στην Ελλάδα. Αν και ενθουσίασε τη

διεύθυνση της Μητροπολιτικής Όπερας της Νέας Υόρκης, κάποιοι ενδοιασμοί της για την εμφάνιση της και συγκεκριμένα για τα κιλά της την έκαναν να απομακρυνθεί και να ξαναγυρίσει πίσω στην Ευρώπη, αλλά αυτή τη φορά στην Ιταλία. Δύο γνωριμίες υπήρξαν καθοριστικές για την επαγγελματική αλλά και προσωπική της εξέλιξη, η μια με τον μαέστρο Τούλιο Σεραφίν, ο οποίος από την πρώτη στιγμή πίστεψε σε εκείνη και την προώθησε στην Ιταλική Λυρική Σκηνή και η άλλη με τον πλούσιο βιομήχανο Τζοβάννι Μπατίστα Μενεγκίνι, με τον οποίο παντρεύτηκε το 1949 και τη στήριξε οικονομικά.

Έδωσε ρεσιτάλ στις μεγαλύτερες όπερες του κόσμου, όπως στου Μιλάνου, της Βενετίας, της Ρώμης, της Φλωρεντίας, του Μπουένο Άιρες, της Πόλης του Μεξικού, του Λονδίνου, της Νέας Υόρκης, του Παρισίου και φυσικά στο Ωδείο Ηρόδου του Αττικού και στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου, όπου ερμήνευσε τη Νόρμα και τη Μήδεια! Την τελευταία καλλιτεχνική της εμφάνιση έκανε το 1974 στο Σαππόρο της Ιαπωνίας. Η φωνή της Κάλλας ήταν από τις πρώτες που μαγνητοφωνήθηκε και διαδόθηκε μαζικά μέσω πνογραφήσεων, καθώς η αρχή της καριέρας συνέπεσε με την ανάπτυξη καταγραφής του ίχου, συμβάλλοντας στην εδραίωσή της στο διεθνές οπερατικό στερέωμα.

Η Μαρία Κάλλας χαρακτηρίστηκε από τους συνεργάτες της ως εξαιρετικά ταπεινή, με διάθεση να μάθει και σοβαρή επαγγελματίας με πειθαρχία και συνεργατικότητα. Η προσωπική της ζωή τέθηκε στο στόχαστρο των σκανδαλοθηρικών περιοδικών και εφημερίδων όταν ερωτεύτηκε παράφορα τον Αριστοτέλη Ωνάσην και πήρε διαζύγιο με τον Μενεγκίνι το 1959. Η δραματική εξέλιξη του ειδυλλίου με τον Έλληνα εφοπλιστή την κατέστρεψε ψυχολογικά, σημειώνοντας ύφεση στην καριέρα της και στην υγεία της. Πέθανε ξαφνικά το 1977 στο Παρίσι από ανακοπή καρδιάς και έπειτα από δύο χρόνια αποτεφρώθηκε και οι σάκτες της σκορπίστηκαν στο Αιγαίο Πέλαγος.

Η Μαρία Κάλλας αποτελεί μία από τις σπουδαιότερες μονωδούς, η οποία άφησε μεγάλη υστεροφημία πίσω της, εμπνέοντας πολλούς καλλιτέχνες μετέπειτα. Στη Σκάλα του Μιλάνου υπάρχει ένα σημαντικό τιμήμα του Μουσείου αφιερωμένο στη λαμπερή υψίφωνο, στην καριέρα της και στη συλλογή της από εντυπωσιακά φορέματα, μέσα στα οποία έδωσε εντυπωσιακές παραστάσεις ανά τον κόσμο. Το 2023, γιορτάζοντας 100 χρόνια από τη γέννησή της, ιδρύθηκε το Μουσείο «Μαρία Κάλλας» στην Αθήνα επί της οδού Μητροπόλεως προς τιμή της, αριθμώντας μέχρι στιγμής χιλιάδες επισκέπτες.

Ελευθερία Κουράση

Τα νέα του Ποδηλατικού Συλλόγου Μάνδρας "West Coast"

Στο Πανελλήνιο Πρωτάθλημα Ορεινής Ποδηλασίας 2024 XCC-XCO στις κατηγορίες Μάστερ Ανδρών και Γυναικών, Παιδών και Κορασίδων, Παμπαίδων και Παγκορασίδων και στο ELIMINATOR (όλες οι κατηγορίες), στην Ηγουμενίτσα συμμετείχε η ομάδα μας με πέντε αθλητές, **21-23 Ιουνίου 2024**.

Η αποστολή της ομάδας μας μόνο τυχερή δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αφού υπέρξαν τραυματισμοί από πτώσεις, μπκανικές βλάβες, θραύση εξαρτημάτων κ.α.

Παρ' όλα αυτά οι αθλητές μας αγωνίστηκαν μέχρι το τελευταίο λεπτό του κάθε αγώνα, πετυχαίνοντας το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Σημαντική ήταν και η συμβολή του συνοδού της αποστολής **Παγώνη Αναστάσιου**, ο οποίος ανταποκρίθηκε όσο το δυνατόν καλύτερα σε κάθε πρόκληση που πρόκυπτε κατά τη διάρκεια του Πρωταθλήματος.

Συγχαρητήρια σε όλους για την συμμετοχή και την προσπάθειά σας.

Η αποστολή αποτελούνταν από τους αθλητές **Νικολάου Δημήτριο, Μανωλά Κωνσταντίνο, Παπαγεωργίου Αλέξανδρο, Παγώνη Κωνσταντίνα, Κιτσαντα Ιάσωνα**

Πανελλήνιο Πρωτάθλημα Ορεινής Ποδηλασίας 2024 στις κατηγορίες Ανδρών Γυναικών Ελίτ, Νέων Ανδρών - Γυναικών, Εφήβων - Νεανίδων στα αγωνίσματα XCR, XCC, XCO καθώς και το E/MTB στις κατηγορίες Ανδρών/Γυναικών 19+ πραγματοποιήθηκε **19-21 Ιουλίου 2024**, στην πόλη της Έδεσσας.

Η αποστολή αποτελούνταν από τους αθλητές **Σκόρδα Ιωάννη, Βάθη Δέσποινα & Αδάμ Αλεξάνδρα**.

Κυριακή 7 Ιουλίου 2024

Αφιερωμένο στην **Ημέρα Μνήμης** για τα **Μαρτυρικά χωριά του Ζαγορίου**, μια εμβληματική διαδρομή, που συνδέει την ιστορική μνήμη των Μαρτυρικών χωριών του Ζαγορίου, τα οποία καταστράφηκαν ολοσχερώς από τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής.

Απόσταση 82,63 χλμ 1.800 υψομετρικά 35°C ο αθλητής μας **Χρήστος Λεβέντης** έφυγε με ένα ωραίο έπαθλο, ένα κράνος Poc Ventral Air Mips σε λευκό χρώμα αξίας 300€.

Τα έπαθλα & οι παροχές που προσέφεραν η **P&I** για το **"Zagori - Greveniti Bike 2024 by P&I"** είναι τα ακόλουθα:

- ο πρώτος νικητής κέρδισε έπαθλο αξίας 10.000€ & 1 iPad Pro αξίας 1.500€
- ο δεύτερος νικητής κέρδισε έπαθλο αξίας 5.000€ & 1 iPad Pro αξίας 1.500€
- ο τρίτος νικητής κέρδισε έπαθλο αξίας 2.500€ & 1 iPad Pro αξίας 1.500€
- Στην πρώτη γυναικα έπαθλο αξίας 2.500€ και ένα iPad Pro αξίας 1.500€.

Η εταιρεία **P&I**, στηρίζοντας έμπρακτα την ποδηλασία στην περιοχή και στο πλαίσιο της συμβολής της στην προώθηση της ασφάλειας στην ποδηλασία, αλλά και της υγιεινής ζωής και του αθλητισμού έδωσε στους 150 πρώτους που τερμάτισαν (με όριο αγώνα τις 5 ώρες) ένα κράνος Poc Ventral Air Mips σε λευκό χρώμα αξίας 300€. Πρόκειται για δώρο «finisher» το οποίο δόθηκε με τον τερματισμό. Έγινε κλήρωση και 3 συμμετέχοντες του αγώνα κέρδισαν από ένα iPad Pro αξίας 1.500€. Προσφέρθηκαν σε όλους τους συμμετέχοντες αθλητές αναμνηστικά δώρα της εταιρείας P&I. Προσφέρθηκαν σε όλους τους συμμετέχοντες του αγώνα καθώς και στους θεατές φαγητό, καφέδες και αναψυκτικά στο σημείο εκκίνησης και τερματισμού του αγώνα, στα παραδοσιακά καφενεία στο Χάνι Γρεβενίτου.

Το συνολικό ποσό των χρημάτων σε μετρητά που δόθηκαν από την P&I στους νικητές, είναι 20.000€!

έτος 25ο, αρ. τεύχους 109, τριμηνη έκδοση
διανέμεται δωρεάν
ISSN: 1109-2653
ISSN (Online): 2241-4037

Εκτός συνόρων βρέθηκε η αθλήτρια μας **Βάθη Δέσποινα**, η οποία συμμετείχε στο **100km dei Forti** και στο **HERO SÜDTIROL DOLOMITES**.

Στον αγώνα **100 dei Forti**, ο οποίος έλαβε χώρα στην **Ιταλία** η Δέσποινα τερμάτισε **4^η**.

Στον αγώνα **HERO SÜDTIROL DOLOMITES** ένας από τους γνωστότερους αγώνες σε όλο τον Κόσμο η Δέσποινα πήρε μέρος στην κατηγορία **elite women**. Ο αγώνας περιλάμβανε μια διαδρομή 60km και 3200 υψομετρικών όπου οι καιρικές συνθήκες ανέβασαν το βαθμό δυσκολίας της διαδρομής ακόμη περισσότερο.

Η Δέσποινα κατάφερε και τερμάτισε στην **16^η Θέση** ανάμεσα σε αθλήτριες τεράστιου επιπέδου.

Η αθλήτριά μας **Παγώνη Κωνσταντίνα** συμμετείχε στον αγώνα δρόμου **“14^ο Γύρο Ιπποδρόμου”** που διοργάνωσε ο **ΠΑΣ ΕΡΜΗΣ** τερματίζοντας στην **3^η θέση** της κατηγορίας της στις **18/05/2024**.

Επίσης, δοκίμασε τις δυνατότητες της και στο **Πανελλήνιο Πρωτάθλημα Πίστας** που πραγματοποιήθηκε στο **ΟΑΚΑ**.

Η Κωνσταντίνα κατά κύριο λόγο ασκολείται με την ορεινή ποδηλασία, όμως έδωσε θετικές εντυπώσεις στα νέα αθλήματα ποδηλασίας που συμμετείχε.

ΚΩΔΙΚΟΣ : 6325

ΑΡ. ΛΔΕΙΑΣ 506/2001 ΤΑΧ. ΜΑΝΔΡΑΣ